

Wytknięcie rażącej obrazę przepisów w ustawie z dnia 22 marca 2018 r. o komornikach sądowych

Joanna Misztal-Konecka

Doktor habilitowany nauk prawnych, historyk, profesor Katolickiego Uniwersytetu Lubelskiego Jana Pawła II, kierownik Katedry Postępowania Cywilnego KUL, sędzia Sądu Najwyższego. Autorka publikacji z zakresu postępowania cywilnego, prawa cywilnego materialnego, prawa rzymskiego i historii europejskiej kultury prawnej.

✉ joannamisztal@kul.pl

<https://orcid.org/0000-0001-8849-5447>

Reproach for a Flagrant Violation of the Law in the Act of 22 March 2018 on Court Bailiffs

The Act of 22 March 2018 on Court Bailiffs introduced to the system provisions regulating the profession of court bailiffs the institution of reproach for a flagrant violation of the law. This institution derives from the Law on the Organization of Common Courts, but the lawmaker opted for extensive modifications in comparison to the original source: the ground for issuing a reproach is a flagrant violation of the law by the bailiff, and the only competent authority to issue it is the district court. Even though the imposition of this sanction affects, among other things, eligibility to serve as a bailiff-inspector or member of a disciplinary board, has to be disclosed on the roll of bailiffs kept by the National Bailiff Council, is binding in disciplinary proceedings and affects the severity of the penalty imposed in them, the affected bailiff has no legal recourse to challenge the reproach. The opportunity to present the district court with an explanation can hardly be regarded as a sufficient remedy to deal with an unfounded reproach.

Słowa kluczowe: komornik, nadzór judykacyjny, wytknięcie rażącej obrazę przepisów, wytyk

Key words: bailiff, judicial supervision, reproach for a flagrant violation of the law, reproach

<https://doi.org/10.32082/fp.vli51.59>

1. Wprowadzenie

Nadzór nad komornikami sądowymi przewidziany w obowiązującej od 1 stycznia 2019 r. ustawie z 22 marca 2018 r. o komornikach sądowych (Dz.U. poz. 771 ze zm., dalej: u.k.s.), jak również w przepisach

Kodeksu postępowania cywilnego (Dz.U. 2019 poz. 1460 ze zm., dalej: K.p.c.) operuje szerokim wachlarzem środków oddziaływania na komorników, realizowanych w ramach trzech rodzajów nadzoru nad komornikami – judykacyjnego, admini-

stracyjnego¹ i korporacyjnego (art. 165 ust. 1 u.k.s.). W ramach niewątpliwie kluczowego nadzoru nad komornikiem sądowym, jakim jest nadzór judykacyjny², sprawowany zarówno na skutek wniesienia

szczególnych środków zaskarżenia, jak i z urzędu, od 1 stycznia 2019 r. przewidziane zostały dodatkowo dwie nowe instytucje o charakterze represyjnym: sygnalizacja stwierdzenia oczywistego naruszenia prawa przez komornika (art. 166 ust. 2 u.k.s.) i wytknięcie komornikowi rażącej obrazę przepisów (art. 166 ust. 4 u.k.s.). Zastosowanie wobec komornika tzw. wytyku wpływa na możliwość sprawowania funkcji komornika-wizytatora (art. 191 ust. 1, art. 192 pkt 5 u.k.s.) i członka komisji dyscyplinarnej (art. 231 ust. 3, art. 232 ust. 1 pkt 4 u.k.s.), podlega ujawnieniu na liście komorników prowadzonej przez Krajową Radę Komorniczą (art. 221 ust. 1 u.k.s.). Będąca przesłanką wytknięcia rażąca obraza przepisów ma jednak istotne znaczenie również na innych polach: przede wszystkim stwierdzenie przez sąd rażącej obrazę przepisów w trybie art. 166 ust. 4 u.k.s. jest wiążące w postępowaniu dyscyplinarnym (art. 233 ust. 3 u.k.s.) i wpływa na wymiar kary w tym postępowaniu (art. 250 ust. 2 u.k.s.). Co więcej, rażące naruszenie (obraza) przepisów prawa uzasadniać może odwołanie komornika z zajmowanego stanowiska (art. 19 ust. 2 u.k.s., art. 168 ust. 5 u.k.s.), odsunięcie od wykonywania czynności (art. 22 ust. 1 u.k.s.) oraz wszczęcie postępowania dyscyplinarnego (art. 222 u.k.s.).

Powyższe czyni celowym poddanie szerszej analizie wytknięcia komornikowi uchybienia³.

- 1 Na temat nowego modelu nadzoru administracyjnego zob. zwłaszcza P. Rączka, *Nadzór administracyjny Ministra Sprawiedliwości nad komornikami sądowymi i samorządem komorniczym w projekcie ustawy o komornikach sądowych*, (w:) A. Marciniak (red.), *Analiza i ocena ustawy o komornikach sądowych oraz ustawy o kosztach komorniczych*, Sopot 2018, s. 83–100; J. Misztal-Konecka, *Nadzór prezesów sądów powszechnych nad komornikami sądowymi*, (w:) A. Marciniak (red.), *Analiza i ocena ustawy o komornikach sądowych...*, s. 101–132; K. Flaga-Gieruszyńska, *Nadzór prezesa sądu rejonowego nad komornikiem sądowym*, (w:) A. Marciniak (red.), *Analiza i ocena ustawy o komornikach sądowych oraz...*, s. 133–150; J. Gołaczyński, *Nadzór prezesów sądów rejonowych, okręgowych i apelacyjnych nad komornikami*, (w:) A. Marciniak (red.), *Analiza i ocena ustawy o komornikach sądowych...*, s. 151–186.
- 2 Na temat nadzoru judykacyjnego zob. zwłaszcza W. Zylber, *Nadzór nad czynnościami komornika według kodeksu postępowania cywilnego*, „Polski Proces Cywilny” 1935, nr 10, s. 296–305; F. Zedler, *Nadzór sądu nad czynnościami komornika na podstawie art. 759 § 2 k.p.c.*, „Nowe Prawo” 1975, nr 7–8, s. 988–1000; Z. Świeboda, *Czynności nadzorcze sądu w trybie art. 759 § 2 k.p.c.*, „Palestra” 1977, nr 2, s. 31–42; T. Dutka, *Nadzór judykacyjny a nadzór służbowy nad czynnościami komornika*, (w:) K. Korzan (red.), *Studia z procesu cywilnego*, Katowice 1986, s. 111–130; S. Dalka, *Nadzór judykacyjny sądu nad czynnościami komornika w trybie art. 759 § 2 k.p.c.*, „Problemy Egzekucji” 2000, nr 4, s. 5–28; A. Marciniak, *Nadzór nad komornikiem według ustawy o komornikach sądowych i egzekucji*, (w:) K. Lubiński (red.), *Analiza i ocena ustawy o komornikach sądowych i egzekucji*, Sopot 2000, s. 153–161; S. Dalka, J. Świeczkowski, *O prewencyjnym nadzorze judykacyjnym sądu nad komornikiem według art. 759 § 2 k.p.c.*, „Przegląd Prawa Egzekucyjnego” 2004, nr 3–4, s. 5–12; A. Marciniak, *Nadzór judykacyjny nad czynnościami komornika*, „Przegląd Prawa Egzekucyjnego” 2006, nr 11, s. 13–29; H. Pietrzkowski, *Nadzór judykacyjny nad prawomocnymi czynnościami egzekucyjnymi komornika sprawowany na podstawie art. 759 § 2 k.p.c.*, (w:) P. Grzegorzczak, K. Knoppek, M. Walasik (red.), *Proces cywilny. Nauka – kodyfikacja – praktyka. Księga jubileuszowa dedykowana Profesorowi Feliksowi Zedlerowi*, Warszawa 2012, s. 767–778; A. Cudak, *Skarga na czynności komornika a środki nadzoru*

judykacyjnego stosowane z urzędu, (w:) J. Misztal-Konecka (red.), *Środki zaskarżenia w sądowym postępowaniu egzekucyjnym*, Sopot 2017, s. 13–3; A. Harla, *Nadzór judykacyjny nad komornikiem według ustawy o komornikach sądowych*, (w:) A. Marciniak (red.), *Analiza i ocena ustawy o komornikach sądowych oraz ustawy o kosztach komorniczych*, Sopot 2018, s. 187–201; A. Cudak, *Zmiany w przepisach o skardze na czynności komornika obowiązujące od 1 stycznia 2019 r.*, (w:) A. Marciniak (red.), *Analiza i ocena ustawy o komornikach sądowych oraz ustawy o kosztach komorniczych*, Sopot 2018, s. 551–565.

- 3 Poza zakresem zainteresowania pozostają natomiast przesłanki i skutki stwierdzenia oczywistego naruszenia prawa przez komornika, o czym szeroko zob. J. Misztal-Konecka, *Stwierdzenie oczywistego naruszenia prawa przez komornika sądowego*, (w:) R. Kulski (red.), *Komornicy sądowi i egzekucja w nowej rzeczywistości prawnej*, Sopot 2019, s. 93–109.

2. Instytucja wytyku w polskim porządku prawnym

Wprowadzenie do ustawy o komornikach sądowych regulacji art. 166 ust. 4 stanowiącej, że sąd, rozpoznając sprawę w ramach nadzoru judykacyjnego, w przypadku stwierdzenia rażącej obrazę przepisów, niezależnie od innych uprawnień, wytyka uchybienie komornikowi, nie było decyzją pionierską. Instytucja

(art. 76). Podkreślić należy zatem to, że wytknięcie mogło dotyczyć tylko naruszenia ustawy, natomiast zawiadomienie osoby powołanej do nadzoru administracyjnego o usterkach w urzędowaniu sądu niższej instancji stanowiło całkowicie odrębną instytucję⁷. Na gruncie ustawy z dnia 20 czerwca 1985 r. – Prawo o ustroju sądów powszechnych⁸ uprawnienie do zwracania uwagi na uchybienia dotyczące sprawności postę-

Instytucja wytyku od dawna funkcjonuje w polskim porządku prawnym, choć dotychczas znajdowała zastosowanie wyłącznie do sądów i prokuratorów.

wytyku od dawna funkcjonuje bowiem w polskim porządku prawnym, choć dotychczas znajdowała zastosowanie wyłącznie do sądów i prokuratorów. Co więcej, w uzasadnieniu ustawy o komornikach sądowych wprost wskazano, że „[i]nstytucja ta, nowa w przypadku komorników, jest wzorowana na rozwiązaniach przyjętych w ustawie – Prawo o ustroju sądów powszechnych”⁴.

I tak rozporządzenie Prezydenta Rzeczypospolitej z dnia 6 lutego 1928 r. – Prawo o ustroju sądów powszechnych⁵ – które zaliczało do sądów powszechnych również Sąd Najwyższy⁶ – przewidywało z jednej strony prawo każdego sądu wyższego do zawiadomienia osoby powołanej do nadzoru o spostrzeżonych przez siebie usterkach w urzędowaniu sądu niższego (art. 75), z drugiej zaś prawo sądu wyższej instancji do stwierdzenia i wytknięcia właściwemu sądowi uchybienia w razie dostrzeżenia przy rozstrzygnięciu środków odwoławczych oczywistej obrazę przepisów ustawowych w postępowaniu sądu niższej instancji

powołania sądowego oraz żądania ich usunięcia uzyskali minister sprawiedliwości oraz prezesi sądów, w granicach przysługującego im nadzoru (art. 33 § 4, zaś od 29 grudnia 1989 r. – art. 32 § 3), zaś uprawnienie do wytknięcia oczywistej obrazę przepisów przysługiwało sądowi odwoławczemu (art. 37, zaś od 11 kwietnia 1990 r. – art. 36). W aktualnie obowiązują-

7 Odnośnie do art. 75 i 76 Prawa o ustroju sądów powszechnych z 1928 r. miały brzmienie:

Art. 75. Każdy sąd wyższy o spostrzeżonych przez siebie usterkach w urzędowaniu sądu niższego zawiadamia osobę powołaną do nadzoru.

Art. 76. § 1. Sąd wyższej instancji, w razie dostrzeżenia przy rozstrzygnięciu środków odwoławczych oczywistej obrazę przepisów ustawowych w postępowaniu sądu niższej instancji, władny jest – niezależnie od uprawnień służących mu z mocy ustaw postępowania sądowego – stwierdzić uchybienie i wytknąć je właściwemu sądowi. Na żądanie, sąd niższy obowiązany jest udzielić wyjaśnień. Stwierdzenie i wytknięcie uchybienia nie ma wpływu na daną sprawę.

§ 2. O wytknięciu uchybienia sąd wyższy zawiadamia kierownika właściwego sądu, a w wypadkach ważniejszych – ponadto Ministra Sprawiedliwości.

W tekście jednolitym opublikowanym w 1950 r. (Dz.U. Nr 39, poz. 360) regulacje te znalazły się w art. 51–52, zaś w tekście jednolitym opublikowanym w 1964 r. (Dz.U. Nr 6, poz. 40) – w art. 44–45.

8 Dz.U. Nr 31, poz. 137 ze zm.

4 <http://www.sejm.gov.pl/sejm8.nsf/druk.xsp?nr=1582> (dostęp 12.11.2018).

5 Dz.U. Nr 12, poz. 93 ze zm.

6 Szerzej na temat ustroju sądownictwa w okresie II Rzeczypospolitej zob. zwłaszcza M. Masterniak-Pawłowska, *Ustrój sądownictwa powszechnego w II Rzeczypospolitej*, Poznań 2003.

jącej ustawie z dnia 27 lipca 2001 r. – Prawo o ustroju sądów powszechnych⁹ w art. 37 § 4 zachowano prawo prezesa sądu do zwracania uwagi na uchybienia w zakresie sprawności postępowania, zaś art. 40 § 1 zd. 1 przewiduje, że sąd apelacyjny lub sąd okręgowy jako sąd odwoławczy w razie stwierdzenia przy rozpoznawaniu sprawy oczywistej obrazy przepisów wytyka uchybienie właściwemu sądowi – niezależnie od innych uprawnień¹⁰.

Regulacje dotyczące wytknięcia uchybienia przewidziane w Prawie o ustroju sądów powszechnych znajdują odpowiednie zastosowanie także w sądownictwie administracyjnym¹¹.

Wraz z wyłączeniem Sądu Najwyższego ze struktur sądownictwa powszechnego odrębnie uregulowane zostało uprawnienie tego organu do stwierdzenia i wytknięcia oczywistej obrazy przepisów ustawo-

wych¹², a następnie wytknięcia oczywistej obrazy przepisów¹³. Aktualnie obowiązujący art. 97 § 1 zd. 1 ustawy z dnia 8 grudnia 2017 r. o Sądzie Najwyższym¹⁴ przewiduje, że Sąd Najwyższy, w przypadku stwierdzenia przy rozpoznawaniu sprawy oczywistej obrazy przepisów – niezależnie od innych uprawnień – wytyka uchybienie właściwemu sądowi¹⁵.

Instytucja wytyku obecna jest również w ustroju prokuratury. Zgodnie z art. 244 Prawa o ustroju sądów powszechnych z 1928 r. władza bezpośrednio i pośrednio przełożona miała prawo wytykać podległym prokuratorom niewłaściwości w urzędowaniu lub zachowaniu się oraz niedbalstwo w służbie. Nadto w razie dostrzeżenia uchybień drobniejszych, niedających jeszcze podstawy do wszczęcia postępowania dyscyplinarnego, bezpośredni przełożony mógł pociągnąć prokuratora do odpowiedzialności porządkowej, przy zastosowaniu bliżej określonych przepisów ustawy z dnia 17 lutego 1922 r. o państwowej służbie cywilnej¹⁶. Ta ostatnia kompetencja od 1 września 1932 r. przybrała postać uprawnienia bezpośredniego przełożonego do udzielania prokuratorowi upomnienia przy odpowiednim zastosowaniu przepisów dotyczących urzędników państwowych¹⁷. Instytucji wytknięcia uchybienia nie przewidywały wprost ustawa z dnia 20 lipca 1950 r. o Prokuraturze Rzeczypospolitej Polskiej¹⁸ oraz ustawa z dnia 14 kwietnia 1967 r. o Proku-

9 Tekst jednolity: Dz.U. z 2018 r., poz. 23 ze zm.

10 Szerzej na temat wytyku judykacyjnego zob. J. Jamontt, *Historja i krytyka rozporządzenia o ustroju sądów powszechnych*, Warszawa 1928, s. 65–74; E. Waškowski, *Podręcznik procesu cywilnego. Ustrój sądów. Postępowanie sporne*, Wilno 1932, s. 55–56; M. Waligórski, *Organizacja wymiaru sprawiedliwości*, Kraków 1952, s. 77–78; S. Włodyka, *Nadzór nad orzecznictwem sądowym w sprawach cywilnych w świetle zasady niezawisłości sędziowskiej*, (w:) W. Osuchowski, M. Sośniak, B. Walaszek (red.), *Rozprawy prawnicze. Księga pamiątkowa dla uczczenia pracy naukowej Kazimierza Przybyłowskiego*, Kraków–Warszawa 1964, s. 485–487; A. Bąk, *Wytknięcie obrazy przepisu w sprawie cywilnej*, „Przegląd Sądowy” 2002, nr 7–8, s. 134–157; J. Bodio, *Glosa* [do postanowienia SN z dnia 21 lipca 2011 r., V CZ 35/11], „Gdańskie Studia Prawnicze. Przegląd Orzecznictwa” 2012, nr 3, s. 49–53; J. Kosonoga, *Reproach for evident contempt of regulations in the criminal proceedings*, „Ius Novum” 2014, nr 2, s. 117–130; M. Siwek, *Glosa do postanowienia SN z dnia 27 stycznia 2010 r.*, WZ 56/09, LEX/el; J. Karaźniewicz, *Instytucja sygnalizacji w polskim procesie karnym*, Toruń 2015, s. 42–45; J. Kosonoga, *System środków dyscyplinujących uczestników postępowania karnego*, Warszawa 2014, s. 377–388; M. Radajewski, *Wytknięcie uchybienia sądowi niższej instancji*, „Przegląd Sądowy” 2018, nr 10, s. 60–73; A. Łazarska, *Niezawisłość sędziowska i jej gwarancje w procesie cywilnym*, Warszawa 2018, s. 289–294.

11 Zob. art. 29 ust. 1 ustawy z dnia 25 lipca 2002 r. – Prawo o ustroju sądów administracyjnych, Dz.U. 2018 poz. 2107 ze zm.

12 Zob. art. 25 ustawy z dnia 15 lutego 1962 r. o Sądzie Najwyższym, Dz.U. 1962 nr 1 poz. 54.

13 Zob. art. 14 ustawy z dnia 20 września 1984 r. o Sądzie Najwyższym, Dz.U. 1984 nr 45 poz. 241; art. 65 ustawy z dnia 23 listopada 2002 r. o Sądzie Najwyższym, Dz.U. 1984 nr 240 poz. 2052.

14 Dz.U. 2019 poz. 825.

15 Szerzej zob. J. Jamontt, *Historja...*, s. 65–74; S. Włodyka, *Organizacja wymiaru sprawiedliwości w PRL*, Warszawa 1963, s. 146–148; S. Włodyka, *Nadzór...*, s. 485–487; J. Kosonoga, *Reproach...*, s. 117–130; J. Kosonoga, *System...*, s. 377–388; K. Szczucki, *Ustawa o Sądzie Najwyższym. Komentarz*, Warszawa 2018, s. 502–504.

16 Dz.U. 1928 nr 21 poz. 164 ze zm.

17 Zob. rozporządzenie Prezydenta Rzeczypospolitej z dnia 23 sierpnia 1932 r. zmieniające niektóre przepisy prawa o ustroju sądów powszechnych (Dz.U. 1932 nr 73 poz. 661).

18 Dz.U. 1950 nr 38 poz. 346.

raturze Polskiej Rzeczypospolitej Ludowej¹⁹, zaś art. 8 ust. 7 ustawy z dnia 20 czerwca 1985 r. o prokuraturze²⁰ powrócił do regulacji, zgodnie z którą prokurator przełożony w razie stwierdzenia oczywistej obrazy prawa przy prowadzeniu sprawy wytyka – niezależnie od innych uprawnień – właściwemu prokuratorowi uchybienie, w razie potrzeby: po uprzednim zażądaniu wyjaśnień. Aktualnie obowiązujący art. 140 § 1 zd. 1 ustawy z dnia 28 stycznia 2016 r. – Prawo o prokuraturze²¹ przewiduje, że w razie stwierdzenia oczywistej obrazy prawa przy prowadzeniu sprawy prokurator przełożony, niezależnie od innych uprawnień, wytyka to uchybienie prokuratorowi, który się go dopuścił – po uprzednim zażądaniu wyjaśnień²².

Nie sposób zatem nie dostrzec, że tradycje instytucji wytknięcia uchybienia są już – zwłaszcza w sądownictwie – utrwalone i wiążą się ze stwierdzeniem oczywistej obrazy przepisów (prawa). Ten model stanowił zatem inspirację dla projektodawców nowej ustawy o komornikach sądowych, jednak już na pierwszy rzut oka widoczne jest, że model ten został istotnie zmodyfikowany, w zakresie regulacji zarówno podstaw udzielenia wytyku, jak i trybu postępowania²³.

3. Przesłanki wytknięcia uchybienia popełnionego przez komornika

W art. 166 u.k.s. przewidziano dwie odrębne instytucje:

- sygnalizacji prezesowi właściwego sądu rejonowego oczywistego naruszenia prawa przez komornika,
- wytknięcia komornikowi rażącej obrazy przepisów.

Powyżej podkreślono różnicowanie terminologii w odniesieniu do charakteru uchybienia, które uzasadnia ingerencję sądu – *oczywiste* lub *rażące*, co uznać należy za nieprzypadkowe i zamierzone, o czym będzie jeszcze mowa²⁴. Powszechnie w literaturze i orzecznictwie wskazuje się, że obraza (naruszenie) przepisów prawa jest *oczywista*, gdy błąd jest łatwy do stwierdzenia, popełniony został w odniesieniu do określonego przepisu, mimo że znaczenie tego przepisu nie powinno nasuwać wątpliwości nawet u osoby o przeciętnych kwalifikacjach prawnych, a jego zastosowanie nie wymaga głębszej analizy – często obrazowo określa się, że mamy do czynienia z sytuacją, w której błąd jest widoczny jak na dłoni²⁵.

19 Dz.U. 1967 nr 13, poz. 55.

20 Tekst jednolity: Dz.U 2011 r. nr 270 poz. 1599 ze zm.

21 Tekst jednolity: Dz.U. 2019 poz. 740.

22 Szerzej zob. J. Kosonoga, *System...*, s. 377–388; J. Kosonoga, *Reproach...*, s. 117–130; A. Herzog, *Zmiany w postępowaniu dyscyplinarnym prokuratorów w Prawie o prokuraturze*, „Prokuratura i Prawo” 2016, nr 7–8, s. 201–202; A. Roch, *Odpowiedzialność służbowa prokuratorów*, „Prokuratura i Prawo” 2017, nr 11, s. 105–136.

23 Zob. <http://www.sejm.gov.pl/sejm8.nsf/druk.xsp?nr=1582> (dostęp 12.11.2018). Co istotne, w uzasadnieniu projektu wskazano: „Niezależnie od powyższego art. 164 ust. 4 projektu daje sądowi możliwość wytknięcia uchybień w przypadku stwierdzenia, że czynności komornika zostały dokonane z oczywistą i rażącą obrazą przepisów. Instytucja ta, nowa w przypadku komorników, jest wzorowana na rozwiązaniach przyjętych w ustawie – Prawo o ustroju sądów powszechnych. W konsekwencji np. dwukrotne wytknięcie uchybienia będzie miało wpływ na przysługujące komornikowi prawa korporacyjne w ramach samorządu komorniczego.” Tymczasem sam projekt (jak również uchwalona ostatecznie ustawa) operuje regulacją: „Sąd, rozpoznając sprawę w ramach nadzoru judykacyjnego, w przypadku stwierdzenia rażącej

obrazy przepisów, niezależnie od innych uprawnień, wytyka uchybienie komornikowi” (s. 32; podkr. J.M.K.)

24 W niniejszym tekście przedstawiono skróconą analizę pojęć *oczywiste* i *rażące* naruszenie prawa. Szerzej na ten temat zob. J. Misztal-Konecka, *Przyczynek do analizy pojęć oczywistej i rażącej obrazy przepisów prawa w kontekście instytucji wytknięcia komornikowi rażącej obrazy przepisów* (w druku).

25 S. Włodyka, *Organizacja...*, s. 66; S. Włodyka, *Funkcje Sądu Najwyższego*, Kraków 1965, s. 69; H. Kempisty, *Ustrój sądów. Ustawa o Sądzie Najwyższym, prawo o ustroju sądów powszechnych, ustawa o ławnikach ludowych. Komentarz*, Warszawa 1966, s. 32; Z. Resich, *Nauka o organach ochrony prawnej*, Warszawa 1972, s. 38; T. Ereciński, J. Gudowski, J. Iwulski, *Prawo o ustroju sądów powszechnych. Ustawa o Krajowej Radzie Sądownictwa. Komentarz*, wyd. 2, Warszawa 2009, s. 456–457; A. Roch, *Odpowiedzialność...*, s. 109–110. Zob. też np. postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 9 października 2013 r., SDI 35/13, LEX nr 1388603; wyrok Sądu Najwyższego z dnia 11 grudnia 2014 r., SNO 61/14, LEX nr 1583237; wyrok Sądu Najwyższego z dnia 3 października 2007 r., IV CNP 70/07, OSNC-ZD 2008/3/77. Niektórzy autorzy odwołują się natomiast do wzorca „należyście wykształconego prawnika” (zob. T. Flemming-Kulesza, *Oczy-*

Równocześnie przewidziana w przepisach ustrojowych *oczywistość* naruszenia przepisów (prawa) nie wiąże się z relatywizowaniem jej do rozstrzygnięcia sprawy, a zatem możliwe jest *oczywiste* naruszenie prawa, które nie wpłynęło na rozstrzygnięcie sprawy.

Przesłanką udzielenia wytyku jest zatem stwierdzenie rażącej obrazu przepisów, którą ustawodawca uznaje za bardziej zarzucalną postać uchybienia niż nawet *oczywiste naruszenie prawa*. *Rażąca obrazu przepisów* może mieć charakter obrazu *oczywistej* oraz

Przesłanką udzielenia wytyku jest stwierdzenie rażącej obrazu przepisów, którą ustawodawca uznaje za bardziej zarzucalną postać uchybienia niż nawet *oczywiste naruszenie prawa*.

Rażący charakter obrazu (naruszenia) prawa należy natomiast odnosić do jej skutków ocenianych na tle konkretnych okoliczności, gdy popełniony błąd narusza istotne interesy stron bądź innych osób biorących udział w postępowaniu lub powoduje zagrożenia dla dobra wymiaru sprawiedliwości²⁶, w szczególności podważa zaufanie obywateli do wymiaru sprawiedliwości, godzi w powagę władzy sądowniczej i wymiaru sprawiedliwości, podważa poczucie pewności prawa, powoduje szkodę w sposób nieodwracalny przy wykozystaniu stosownych instytucji procesowych.

wista i rażąca obraz przepisów jako przewinienie służbowe sędziego – uwagi na tle orzecznictwa Sądu Najwyższego, (w:) B. Cudowski, J. Iwulski (red.), *Z aktualnych zagadnień prawa pracy i zabezpieczenia społecznego. Księga jubileuszowa Profesora Waleriana Sanetry*, Białystok 2013, s. 96–97) albo do przeciętnej znajomości danego przepisu w danym zawodzie prawniczym (A. Bąk, *Wytknięcie...*, s. 154).

26 Wyrok Sądu Najwyższego z dnia 11 grudnia 2014 r., SNO 61/14, LEX nr 1583237; wyrok Sądu Najwyższego z dnia 27 sierpnia 2015 r., SNO 48/15, LEX nr 1808551. Upřednio wyrok Sądu Najwyższego z dnia 27 czerwca 2002 r., SNO 18/02, LEX nr 470242; wyrok Sądu Najwyższego z dnia 10 października 2006 r., SNO 57/06, LEX nr 471774; wyrok Sądu Najwyższego z dnia 12 stycznia 2011 r., SNO 53/10, LEX nr 694246; wyrok Sądu Najwyższego z dnia 10 stycznia 2013 r., II K 32/09, LEX nr 1296711; postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 9 października 2013 r., SDI 35/13, LEX nr 1388603; wyrok Sądu Najwyższego z dnia 20 czerwca 2013 r., SNO 9/13, LEX nr 1347903.

obrazu, która cechy *oczywistości* nie posiada. Istota rażącej obrazu przepisów powinna zatem odnosić się nade wszystko do wpływu na bieg postępowania, co wyklucza – jak się wydaje – zaliczenie do tej grupy *uchybień mniejszej wagi* i *uchybień dotyczących kwestii organizacyjno-technicznych*.

Należy jednak – niezależnie od tych uwag – podkreślić, że obie omawiane przesłanki mają charakter nieodokreślony, zaś delimitacja ich zakresu (odnalezienie granicy między *oczywistym* a *zwykłym*, między *rażącym* a *zwykłym* naruszeniem prawa) w konkretnych przypadkach ma charakter wybitnie nieodokreślony i ocenny²⁷, pozostawiony znacznej swobodzie sądu sprawującego nadzór nad komornikiem²⁸.

27 A. Cudak, *Zmiany...*, s. 560–561.

28 Wprawdzie zasada określoności nakazuje z maksymalną ostrożnością posługiwać się wszelkiego rodzaju wyrażeniami i zwrotami nieodokreślonymi, jednak nie da się całkowicie wyeliminować takich wyrażen i zwrotów z przepisów prawa obowiązującego. Stosunkowo często skonstruowanie określonej normy prawnej za ich pomocą stanowi jedyne rozsądne wyjście, wówczas na organach stosujących prawo ciąży obowiązek identyfikacji jego treści z uwzględnieniem podstawowych zasad prawa, ogólnosystemowych wartości i standardów chronionych konstytucyjnie. Na podkreślenie zasługuje, że analizując instytucję wytyku judykacyjnego, Trybunał Konstytucyjny nie zakwestionował ani samej instytucji wytyku, ani przesłanki jego udzielenia w postaci *oczywistej* obrazu przepisów (szerzej zob. wyrok Trybunału Konstytucyjnego z dnia 15 stycznia 2009 r., K 45/07, OTK-A 2009/1/3).

Przechodząc do kolejnego kryterium różnicującego, *prima facie* można stwierdzić, że rzeczowniki *naruszenie* i *obraza* nie są w pełni tożsame znaczeniowo. W zakresie języka potocznego rzeczownik *naruszenie* wywodzi swoje znaczenie od czasownika naruszyć (naruszać) ‘ująć coś z jakiejś całości, uszkodzić, zepsuć, zakłócić coś’, ale też ‘zerwać, złamać umowę, przepisy, prawo lub nie dotrzymać słowa’²⁹. Natomiast rzeczownik *obraza* przywołuje następujące konotacje: „obelżywe wyrażenie się o kimś, zachowanie się względem kogoś, uchybienie czyjejś godności osobistej; obrażenie się; naruszenie, niezachowanie czegoś, wykroczenie przeciw czemuś (np. przeciw prawu, przepisom)”³⁰.

Analizowane rzeczowniki w art. 166 u.k.s. odniesione są do *prawa* lub *przepisów* (prawa), w istocie zatem mają to samo znaczenie odwołujące się do uchybienia, naruszenia, złamania norm prawnych. Trudno uznać za poprawne z punktu widzenia techniki prawodawczej posłużenie się w jednym artykule dwoma różnymi słowami celem nazwania tego samego nieaprobowanego skutku działań lub zaniechań komornika: zasadą jest wszak używanie tego samego określenia na oznaczenie tego samego faktu, okoliczności lub cechy relewantnej prawnie. Jedynym wyjaśnieniem omawianej niekonsekwencji jest to, że projektodawca (a następnie ustawodawca) posługujący się typowo pojęciem naruszenia (prawa), inspirowany przepisami ustrojowymi sądownictwa, przejął pojęcie *obraza przepisów*, tradycyjnie używane do określenia przesłanek udzielenia wytyku sądowego.

Podstawą sygnalizacji jest oczywiste naruszenie *prawa*, zaś wytknięcia – rażąca *obraza przepisów*. Na potrzeby prowadzonych rozważań wystarczające jest wskazanie, iż *prawo* to całokształt przepisów prawnych ustanowionych w przepisany trybie, o cechach generalności i abstrakcyjności, które są podstawą decyzji jednostkowych; *prawo* to zbiór norm postępowania³¹. Tradycyjnie przepis (prawa) rozumiany

jest natomiast jako jednostka redakcyjna aktu prawotwórczego zawierająca wskazanie określonej reguły zachowania, „zdaniokształtny zwrot językowy wskazujący bądź narzucający sposób postępowania (a więc będący regułą postępowania), formalnie wyodrębniony w tekście prawnym jako artykuł, paragraf, ustęp lub zdaniokształtny fragment artykułu, paragrafu albo ustępu”³². Z tego względu nie sposób odnaleźć istotowej różnicy między sformułowaniami z art. 166 ust. 2 i 4 u.k.s., albowiem każdorazowo naruszenie odnosić się musi do ustanowionych w odpowiednim trybie norm prawnych.

Na koniec wskazać trzeba, że *obraza* i *naruszenie*, o których mowa w art. 166 u.k.s. odnosi się do wadliwego zastosowania lub niezastosowania przepisów prawa (a nie innych przepisów, np. dobrego wychowania, organizacji pracy umysłowej), bez sprecyzowania rangi, dlatego też w grę wchodzić mogą zarówno naruszenia przepisów Konstytucji czy ustaw, jak też rozporządzeń lub aktów prawa miejscowego³³. Chodzi zatem o przepisy zawarte w jakimkolwiek akcie normatywnym³⁴. Spostrzeżenie to jest o tyle istotne, że na gruncie Prawa o ustroju sądów powszechnych z 1928 r. podstawą stwierdzenia i wytknięcia uchybienia była wyłącznie oczywista *obraza przepisów ustawowych*, odrębnie zaś regulowane było zawiadomienie osoby powołanej do nadzoru o usterkach

zawiera każdy podręcznik z zakresu prawoznawstwa; zob. np.

T. Stawecki, P. Winczorek, *Wstęp do prawoznawstwa*, wyd. 4,

Warszawa 2003, s. 1–16; S. Tracz, (w:) J. Nowacki, Z. Tabor,

Wstęp do prawoznawstwa, wyd. 5, Warszawa 2016, s. 100–115;

K. Pałeczki, *Prawoznawstwo. Zarys wykładu*, Warszawa 2003.

32 J. Nowacki, (w:) J. Nowacki, Z. Tabor, *Wstęp...*, s. 25–28

(tamże również szereg definicji sformułowanych przez innych

autorów). Zob. też np. T. Stawecki, P. Winczorek, *Wstęp...*,

s. 63–104; A. Bator (red.), *Wprowadzenie do nauk prawnych.*

Leksykon tematyczny, wyd. 5, Warszawa 2016, s. 232–234.

33 S. Włodyka (*Funkcje...*, s. 68) wskazywał, że naruszenie może

dotyczyć zarówno norm o charakterze jurysdykcyjnym, jak

i w zakresie administracji sądowej. Inni uważają, że nie można

również wykluczyć zaistnienia oczywistej *obraza* przepi-

sów regulaminu oraz instrukcji sądowej – zob. Ł. Korózs,

M. Sztorc, *Ustrój sądów powszechnych. Komentarz*, wyd. 2,

Warszawa 2004 (Legalis, *Komentarz do art. 40, Lb 5*).

34 Szerzej zob. S. Włodyka, *Funkcje...*, s. 69; A. Bąk, *Wytknięcie...*

s. 141–143.

29 M. Szymczak (red.), *Słownik języka polskiego*, t. 2, Warszawa 1988, s. 285 (s.v. *naruszyć*).

30 Tamże, s. 421 (s.v. *obraza*).

31 Zbędne jest natomiast odwołanie się do kierunków filozoficzno-prawnych i proponowanych przez nie zróżnicowanych definicji pojęcia prawa. Szerokie informacje na ten temat

w urzędowaniu sądu niższego³⁵. Dopiero w ustawie o ustroju sądów powszechnych z 1985 r. pojawiło się pojęcie obrazy przepisów, które ma szerszy zakres znaczeniowy, ponieważ nie wskazuje ich rodzaju i rangi³⁶.

nego³⁸, przy czym obecnie zdaje się przeważać stanowisko o jego pośrednim charakterze³⁹, ewentualnie o uznaniu go za instrument nadzoru *sui generis* o charakterze dyscyplinarnym⁴⁰. Z uwagi na to, że

Wytknięcie komornikowi rażącej obrazy przepisów, o której stanowi art. 166 ust. 4–8 u.k.s., to środek o największej dolegliwości.

Co oczywiste, obraza (naruszenie) przepisów musi nastąpić w zakresie stosowania prawa w stosownym postępowaniu, a nie poza nim³⁷ (np. w życiu prywatnym komornika).

4. Wytknięcie komornikowi rażącej obrazy przepisów

Wytknięcie komornikowi rażącej obrazy przepisów, o której stanowi art. 166 ust. 4–8 u.k.s., to środek o największej dolegliwości spośród nowo wprowadzonych instytucji, wpływa bowiem na zakres uprawnień komornika w zakresie samorządu komorniczego, przebieg postępowania dyscyplinarnego oraz stabilność zajmowanego przez komornika stanowiska. Łatwo więc dostrzec, że stanowi ono wyraz oceny kwalifikacji prawniczej komornika jako niedostatecznej. Jak wskazano uprzednio, ustawodawca, wprowadzając do ustawy komorniczej instytucję wytyku, wzorował się na regulacjach Prawa o ustroju sądów powszechnych, jednakże odmiennie określił materialnoprawne przesłanki jego udzielenia (stwierdzenie *rażącej* obrazy przepisów) oraz tryb (przede wszystkim nie przewidziano środka kwestionowania udzielonego komornikowi wytyku).

W doktrynie sporna jest kwalifikacja wytyku jako środka nadzoru judykacyjnego lub administracyj-

uchybienie wytyka organ sądowy ściśle w związku z nadzorem judykacyjnym i procesowymi formami jego wykonywania (wytyk ma zatem charakter niesamoistny i wtórny, następczy⁴¹), a równocześnie nie wywiera on wpływu na toczące się postępowanie egzekucyjne (w tym sensie nie ma procesowego charakteru⁴²), wytyk musi być uznany za rozwiązanie swoiste, łączące w sobie cechy nadzoru judykacyjnego i nadzoru

38 Za administracyjnym charakterem wytyku opowiadają się:

J. Waszczyński, *Ustrój organów ochrony prawnej (w zarysie)*, wyd. 2, Łódź 1971, s. 109–110; Z. Resich, *Nauka...*, s. 37–38; B. Godlewska-Michalak (w:) *Prawo o ustroju sądów powszechnych. Komentarz*, red. A. Górski, Warszawa 2012, s. 168. Na jego judykacyjny charakter zwracają uwagę: M. Waligórski, *Organizacja...*, s. 77–78; S. Włodyka, *Funkcje...*, s. 64; H. Kempisty, *Ustrój...*, s. 12, 32, 119–120; A. Bąk, *Wytknięcie...*, s. 137.

39 Wyrok Trybunału Konstytucyjnego z dnia 15 stycznia 2009 r., K 45/07, OTK-A 2009/1/3; postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 21 lipca 2011 r., V CZ 35/11, OSNC-ZD 2012/3/48. Tak też S. Włodyka, *Nadzór...*, s. 485; J. Bodio, *Glosa*, s. 51–54; J. Kosonoga, *System...*, s. 377–379; J. Karaźniewicz, *Instytucja...*, s. 43.

40 S. Włodyka, *Nadzór...*, s. 486; S. Włodyka, *Funkcje...*, s. 67; H. Kempisty, *Ustrój...*, s. 12, 119; T. Ereciński, J. Gudowski, J. Iwulski, *Prawo...*, s. 138; M. Zbrojewska, *Rola i stanowisko prawne Sądu Najwyższego w procesie karnym*, Warszawa 2013, s. 114; M. Radajewski, *Wytknięcie...*, s. 61–62.

41 Tak też w odniesieniu do wytknięcia uchybienia sądowi – zob. S. Włodyka, *Funkcje...*, s. 65, 68; H. Kempisty, *Ustrój...*, s. 32.

42 Tak też w odniesieniu do wytknięcia uchybienia sądowi – zob. S. Włodyka, *Funkcje...*, s. 68.

35 Ograniczenie podstaw udzielania wytyku było przedmiotem krytyki już na gruncie rozporządzenia z 1928 r., zob. np. J. Jamontt, *Historja...*, s. 73.

36 A. Bąk, *Wytknięcie...*, s. 136.

37 T. Flemming-Kulesza, *Oczywista...*, s. 94–95.

administracyjnego nad działalnością sądów⁴³. Jest on wyrazem oceny postępowania komornika w konkretnej sprawie, związanej przynajmniej pośrednio z jej konkretnym rozstrzygnięciem, oznacza niezwykle krytyczną ocenę merytoryczną wiedzy i umiejętności komornika sądowego. Wydaje się również, że

Z powodu podkreślanego prewencyjnego charakteru wytyku należałoby postawić pytanie o zakres związania komornika poglądem prawnym wyrażonym w wytknięciu. Z jednej strony brak jakiegokolwiek przepisu, który określałby to związanie. Z drugiej zaś, prewencyjny charakter wytyku zasada się właśnie

Należałoby postawić pytanie o zakres związania komornika poglądem prawnym wyrażonym w wytknięciu.

w odniesieniu do komorników wytknięcie uchybienia jest instrumentem kontroli przestrzegania prawa i jednocześnie narzędziem umocnienia jednolitości jego stosowania⁴⁴. Wytyk jest jednym z instrumentów gwarantujących prawidłowe funkcjonowanie wymiaru sprawiedliwości i służy ochronie wymiaru sprawiedliwości pojmowanego abstrakcyjnie, a nie interesu strony konkretnego postępowania⁴⁵; ma zwłaszcza funkcję prewencyjną – winien zapobiegać podobnym naruszeniom w przyszłości i służyć kształtowaniu prawidłowego prowadzenia egzekucji⁴⁶. Ma on charakter sygnalizacyjny, nakierowany na uniknięcie przez komorników w przyszłości rażących uchybień w stosowaniu prawa; ma „odstraszać” komornika od popełniania tego rodzaju uchybień w przyszłości, choć nie powoduje bezpośrednich konsekwencji o charakterze dyscyplinarnym, w szczególności nie jest orzeczeniem o charakterze karno-dyscyplinarnym⁴⁷.

na tym, że wytknięcie ma mieć charakter wiążącej wskazówki na przyszłość⁴⁸, by zapobiegać tego rodzaju rażącym uchybieniom w przyszłości. Nie można jednak wykluczyć, że komornik może nie podzielać poglądu wyrażonego przez sąd udzielający wytyku, nie można też wykluczyć, że pogląd ten może być po prostu błędny, zaś komornik – stojący wobec groźby odpowiedzialności administracyjnej i judykacyjnej z jednej strony i odpowiedzialności odszkodowawczej z art. 36 ust. 1 u.k.s. za szkodę wyrządzoną przez niezgodne z prawem działanie lub zaniechanie przy wykonywaniu czynności z drugiej strony – stanie przed wyborem mniejszego zła. Wydaje się, że można ostrożnie postawić tezę, iż w praktyce nie powinny pojawiać się wątpliwości co do zasadności związania poglądem wyrażonym w wytyku w odniesieniu do kolejnych postępowań egzekucyjnych, skoro wytykane mają być jedynie uchybienia *rażące*. Zastrzec trzeba jednak, że weryfikacja tego stanowiska będzie możliwa dopiero dzięki analizie praktyki stosowania art. 166 ust. 4 u.k.s.

Stosownie do art. 166 ust. 4 u.k.s. wytknięcie komornikowi uchybienia może nastąpić przy rozpoznawaniu sprawy w ramach nadzoru judykacyjnego. Ustawodawca nie różnicuje, czy ma to być nadzór sprawowany na skutek wniesienia skargi na czynności komornika lub zarzutów przeciwko planowi podziału, czy też

43 Postanowienie Trybunału Konstytucyjnego z dnia 22 czerwca 2010 r., Ts 295/09, OTK-B 2011/2/152.

44 Zob. zwłaszcza postanowienie Trybunału Konstytucyjnego z dnia 22 czerwca 2010 r., Ts 295/09, OTK-B 2011/2/152.

45 Tak też J. Bodio, *Glosa*, s. 50.

46 Tak też w odniesieniu do wytknięcia uchybienia sądowi zob. S. Włodyka, *Funkcje...*, s. 68; H. Kempisty, *Ustrój...*, s. 32, 119. Podobnie postanowienie Trybunału Konstytucyjnego z dnia 22 czerwca 2010 r., Ts 295/09, OTK-B 2011/2/152.

47 Podobnie w odniesieniu do wytyków judykacyjnych udzielanych sędziom sądów powszechnych – zob. postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 17 marca 2005 r., SNO 7/05, LEX

nr 569060; wyrok Sądu Najwyższego z dnia 2 grudnia 2010 r., I CSK 111/10, LEX nr 1001270.

48 S. Włodyka, *Funkcje...*, s. 69.

z urzędu – a zatem obie sytuacje mogą prowadzić do spostrzeżenia przez sąd zaistniałej rażącej obrazę przepisów. Równocześnie nie budzi wątpliwości, że samo postępowanie związane z udzieleniem wytyku, choć niesamowitne, wszczynane jest przez sąd z urzędu i nie musi pozostawać w nierozzerwalnym związku z rozstrzygnięciem w ramach nadzoru jurysdykcyjnego. Następuje ono bowiem *verba legis niezależnie od*

się nie zgodzić, o tyle trzeba podkreślić, że nadal niezbędne jest sformułowanie uwag krytycznych w odniesieniu do przyjętego przez ustawodawcę trybu postępowania. Uprawnienie do wytknięcia rażącej obrazę przepisów ma wyłącznie sąd rejonowy, czy to z własnej inicjatywy, czy na skutek przekazania sprawy przez referendarza sądowego. Uprawnienia takiego zdaje się nie posiadać sąd okręgowy, który w przypadkach

W doktrynie z aprobatą oceniono wyłączenie uprawnienia referendarza sądowego do wytykania komornikowi uchybienia.

innych uprawnień przysługujących sądowi. Możliwe jest zatem wytknięcie uchybienia także wtedy, gdy skarga lub zarzuty zostaną odrzucone z powodów formalnych i nie podlegają merytorycznemu rozpoznaniu.

Uprawnienie do wytknięcia rażącej obrazę przepisów ma wyłącznie sąd, kompetencji takiej nie posiada referendarz sądowy działający na mocy art. 759 § 1¹ K.p.c. Jeżeli referendarz sądowy dostrzega potrzebę wytknięcia uchybienia, przekazuje sprawę sądowi (art. 166 ust. 5 u.k.s.). Brzmienie tej regulacji pozwala na wniosek, że referendarz sądowy powstrzymuje się wówczas od podejmowania dalszych czynności (w tym zwłaszcza rozpoznania skargi na czynność komornika) i sprawa niejako w całości będzie rozstrzygana przez sąd. Niezależnie od kategoriycznego brzmienia art. 166 ust. 4 u.k.s. (sąd wytyka) oraz od sugestii referendarza sądowego przedstawiającego akta sprawy sądowi, udzielenie wytyku komornikowi musi być uznane za kompetencję o charakterze wyjątkowym, a skorzystanie z uprawnienia do wytknięcia uchybienia lub z odstąpienia od wytknięcia uchybienia nie podlega w istocie żadnej kontroli.

W doktrynie z aprobatą oceniono wyłączenie uprawnienia referendarza sądowego do wytykania komornikowi uchybienia z uwagi na daleko idące konsekwencje zastosowania tej instytucji⁴⁹. O ile z oceną tą nie sposób

prowadzenia postępowania odwoławczego w sprawie, w której wytknięto uchybienie, może z urzędu zmienić treść wytknięcia lub je uchylić (art. 166 ust. 4 *in fine* u.k.s.). Co więcej, od postanowienia o wytknięciu uchybienia nie przysługuje żaden środek zaskarżenia. Ewentualna ingerencja sądu okręgowego może nastąpić jedynie przy okazji kontroli rozstrzygnięcia w sprawie (a nie na skutek zaskarżenia wytyku). Tymczasem w odniesieniu do szeregu rozstrzygnięć sądu egzekucyjnego zażalenie w ogóle nie przysługuje (art. 767⁴ § 1 K.p.c.), a w pozostałych sytuacjach – z uwagi na generalne wyłączenie kompetencji komornika do zaskarżenia orzeczeń sądu – kontrola sądu okręgowego zależna jest jedynie od niezadowolienia przynajmniej jednego z uczestników postępowania z orzeczenia wydanego w sprawie, w której wytknięto uchybienie. W praktyce zatem komornik może chronić swoje interesy, składając wyjaśnienia sądowi rejonowemu, który przewiduje możliwość wytknięcia uchybienia (art. 166 ust. 4 zd. 2 u.k.s.), zaś funkcję gwarancyjną ma spełniać uzasadnienie postanowienia o wytknięciu uchybienia. Wymóg wysłuchania zainteresowanego komornika, obok sporządzenia uzasadnienia wydanego postanowienia, uznać należy za niezbędny element rzetelnego postępowania⁵⁰, *sui generis* mini-

49 K. Flaga-Gieruszyńska, *Nadźór...*, s. 138.

50 Na gruncie wytyku jurydykcyjnego przewidzianego w sądownictwie Trybunał Konstytucyjny w wyroku z dnia 15 stycznia

malną gwarancję tej rzetelności. Postulować przy tym należy, by komornik przed skorzystaniem z możliwości złożenia wyjaśnień otrzymał informację co do tego, jakim przepisom – w ocenie sądu rejonowego – rażąco uchybił. Powinna ona przybrać formę postanowienia, w którym sąd rejonowy wzywa zainteresowanego do

komornika. Wagi wyjaśnień komornika nie sposób nie docenić, skoro sąd rejonowy po zapoznaniu się z nimi może odstąpić od zamiaru wytknięcia uchybienia.

Pomimo powyższych uwag, można wyrazić poważną wątpliwość, czy możliwość złożenia wyjaśnień oraz obowiązek sporządzenia uzasadnienia postanowienia

Można wyrazić poważną wątpliwość, czy możliwość złożenia wyjaśnień oraz obowiązek sporządzenia uzasadnienia postanowienia o wytknięciu obrazy przepisów stanowią wystarczającą gwarancję praw komornika sądowego.

złożenia wyjaśnień w związku z określoną sytuacją procesową i znajdującymi w tym przypadku przepisami prawa. Komornik, po uzyskaniu tej informacji, może w terminie siedmiu dni złożyć wyjaśnienia na piśmie, do czego, rzecz jasna, nie jest zobowiązany. Wskazany termin tygodniowy rozpoczyna bieg od daty doręczenia postanowienia i wydaje się wystarczający na rzetelne przygotowanie stanowiska przez

o wytknięciu obrazy przepisów stanowią wystarczającą gwarancję praw komornika sądowego. Wydaje się, że są to wymogi niewystarczające, zwłaszcza że stanowiące wzór normatywny Prawo o ustroju sądów powszechnych przewiduje od 12 sierpnia 2017 r. uprawnienie sędziego lub asesora sądowego wchodzącego w skład sądu orzekającego w pierwszej instancji do wniesienia odwołania od postanowienia zawierającego wytknięcie uchybienia do Sądu Najwyższego. Nie rozstrzygając, który z sądów powinien być adresatem odwołania komornika, należy z pełnym przekonaniem opowiedzieć się za koniecznością modyfikacji przyjętego rozwiązania w kierunku zapewnienia takiego środka prawnego. Do odmiennych wniosków nie może prowadzić ustrojowy i systemowy charakter i funkcje wytknięcia uchybienia, ponieważ mimo tak istotnego znaczenia ogólnego ma ono również bezpośredni wpływ na prawa i obowiązki komornika, na jego pozycję zawodową, w tym korporacyjną.

Przedstawione zastrzeżenia zyskują znacznie silniejsze uzasadnienie przy uwzględnieniu nowelizacji Kodeksu postępowania cywilnego wprowadzonej ustawą z 4 lipca 2019 r. o zmianie ustawy – Kodeks postępowania cywilnego oraz niektórych innych ustaw⁵¹.

2009 r. (K 45/07, OTK-A 2009/1/3) uznał regulację art. 40 Prawa o ustroju sądów powszechnych w zakresie, w jakim nie zapewniał członkowi składu orzekającego prawa złożenia wyjaśnień do wytknięcia sądowi uchybienia, za niezgodny z art. 2 Konstytucji. Na skutek tego orzeczenia art. 40 § 1 Prawa o ustroju sądów powszechnych został zmieniony ustawą z dnia 18 sierpnia 2011 r. o zmianie ustawy – Prawo o ustroju sądów powszechnych oraz niektórych innych ustaw (Dz.U. nr 203 poz. 1192), która w tym zakresie weszła w życie 28 marca 2012 r. Szerzej – zob. postanowienie Trybunału Konstytucyjnego z dnia 21 lipca 2004 r., Ts 78/04, OTK-B 2005/1/27; wyrok Trybunału Konstytucyjnego z dnia 15 stycznia 2009 r., K 45/07, OTK-A 2009/1/3; postanowienie Trybunału Konstytucyjnego z dnia 22 czerwca 2010 r., Ts 295/09, OTK-B 2011/2/152; postanowienie Trybunału Konstytucyjnego z dnia 20 grudnia 2012 r., Ts 61/11, OTK-B 2013/3/225; postanowienie Trybunału Konstytucyjnego z dnia 7 listopada 2013 r., Ts 200/12, OTK-supl. 2014/2/864.

51 Dz.U. 2019 poz. 1469.

Zgodnie z wprowadzonym 7 listopada 2019 r. art. 767⁴ § 1¹ K.p.c. zażalenia w postępowaniu egzekucyjnym będą rozpoznawane przez sąd, który wydał zaskarżone postanowienie, w składzie trzech sędziów. Zamyka to w istocie drogę spraw egzekucyjnych do sądu okręgowego, a w konsekwencji odbiera i tak nikłą szansę

nie większym stopniu niż w relacji sądu wyższego rzędu w stosunku do sądu niższego rzędu widoczna jest podległość jurysdykcyjna, która w powiązaniu z przewidzianym nadzorem odpowiedzialnym prezesa właściwego sądu rejonowego świadczy o rzeczywistym ograniczeniu samodzielności działania

Instytucja wytknięcia komornikowi rażącej obrazy przepisów – pomimo deklarowanego naśladownictwa norm ustrojowych sądownictwa – została ukształtowana odmiennie.

na weryfikację prawidłowości wytknięcia uchybienia komornikowi przez sąd wyższej instancji.

W kolejnych paragrafach art. 166 u.k.s. (§§ 6–8) przewidziano, że odpis postanowienia zawierającego wytknięcie uchybienia wraz z wyjaśnieniami złożonymi przez komornika przesyła się prezesowi właściwego sądu rejonowego, radzie właściwej izby komorniczej, Krajowej Radzie Komorniczej oraz Ministrowi Sprawiedliwości. Minister Sprawiedliwości na wniosek zainteresowanego zarządza usunięcie z akt osobowych komornika tych dokumentów po upływie 5 lat od dnia wytknięcia uchybienia. Jeżeli jednak przed upływem tego okresu nastąpiło kolejne wytknięcie uchybienia, dopuszczalne jest tylko jednoczesne usunięcie wszystkich dokumentów. O usunięciu z akt osobowych komornika dokumentów Minister Sprawiedliwości powinien zawiadomić Krajową Radę Komorniczą, choć z pewnością byłoby cenne, gdyby stosowna informacja dotarła nadto do prezesa właściwego sądu rejonowego i rady właściwej izby komorniczej.

5. Podsumowanie

Instytucja wytknięcia komornikowi rażącej obrazy przepisów – pomimo deklarowanego naśladownictwa norm ustrojowych sądownictwa – została ukształtowana odmiennie zarówno w zakresie podstaw udzielenia wytyku, jak i trybu jego udzielenia. W znac-

nie większym stopniu niż w relacji sądu wyższego rzędu w stosunku do sądu niższego rzędu widoczna jest podległość jurysdykcyjna, która w powiązaniu z przewidzianym nadzorem odpowiedzialnym prezesa właściwego sądu rejonowego świadczy o rzeczywistym ograniczeniu samodzielności działania

Bibliografia

Akty prawne

- Ustawa z dnia 17 lutego 1922 r. o państwowej służbie cywilnej, Dz.U. 1922 nr 21 poz. 164 ze zm.
- Rozporządzenie Prezydenta Rzeczypospolitej z dnia 6 lutego 1928 r. – Prawo o ustroju sądów powszechnych, Dz.U. 1928 nr 12 poz. 93 ze zm.
- Rozporządzenie Prezydenta Rzeczypospolitej z dnia 23 sierpnia 1932 r. zmieniające niektóre przepisy prawa o ustroju sądów powszechnych, Dz.U. 1932 nr 73 poz. 661.
- Ustawa z dnia 20 lipca 1950 r. o Prokuraturze Rzeczypospolitej Polskiej, Dz.U. 1950 nr 38 poz. 346.
- Ustawa z dnia 15 lutego 1962 r. o Sądzie Najwyższym, Dz.U. 1962 nr 1 poz. 54.
- Ustawa z dnia 17 listopada 1964 r. – Kodeks postępowania cywilnego, tekst jednolity: Dz.U. 2018 poz. 1360 ze zm.
- Ustawa z dnia 14 kwietnia 1967 r. o Prokuraturze Polskiej Rzeczypospolitej Ludowej, Dz.U. 1967 nr 13 poz. 55.

- Ustawa z dnia 20 września 1984 r. o Sądzie Najwyższym, Dz.U. 1984 nr 45 poz. 241.
- Ustawa z dnia 20 czerwca 1985 r. – Prawo o ustroju sądów powszechnych, Dz.U. 1985 nr 31 poz. 137 ze zm.
- Ustawa z dnia 20 czerwca 1985 r. o prokuraturze, tekst jednolity: Dz.U. 2011 nr 270 poz. 1599 ze zm.
- Ustawa z dnia 27 lipca 2001 r. – Prawo o ustrojów sądów powszechnych, tekst jednolity: Dz.U. 2018 poz. 23 ze zm.
- Ustawa z dnia 23 listopada 2002 r. o Sądzie Najwyższym, Dz.U. 2002 nr 240 poz. 2052.
- Ustawa z dnia 18 sierpnia 2011 r. o zmianie ustawy – Prawo o ustroju sądów powszechnych oraz niektórych innych ustaw, Dz.U. 2011 nr 203 poz. 1192.
- Ustawa z dnia 28 stycznia 2016 r. – Prawo o prokuraturze, tekst jednolity: Dz.U. 2019 poz. 740.
- Ustawa z dnia 8 grudnia 2017 r. o Sądzie Najwyższym, Dz.U. 2019 poz. 825.
- Ustawa z dnia 22 marca 2018 r. o komornikach sądowych, Dz.U. 2018 poz. 771 ze zm.
- Ustawa z 4 lipca 2019 r. o zmianie ustawy – Kodeks postępowania cywilnego oraz niektórych innych ustaw, Dz.U. 2019 poz. 1469.
- Literatura**
- Bąk A., *Wytknięcie obrazy przepisu w sprawie cywilnej*, Przegląd Sądowy 2002, nr 7–8.
- Bodio J., *Glosa* [do postanowienia SN z dnia 21 lipca 2011 r., V CZ 35/11], „Gdańskie Studia Prawnicze. Przegląd Orzecznictwa” 2012, nr 3.
- Cudak A., *Skarga na czynności komornika a środki nadzoru judykacyjnego stosowane z urzędu*, (w:) J. Misztal-Konecka (red.) *Środki zaskarżenia w sądowym postępowaniu egzekucyjnym*, Sopot 2017.
- Cudak A., *Zmiany w przepisach o skardze na czynności komornika obowiązujące od 1 stycznia 2019 r.*, (w:) A. Marciniak (red.), *Analiza i ocena ustawy o komornikach sądowych oraz ustawy o kosztach komorniczych*, Sopot 2018.
- Dalka S., *Nadzór judykacyjny sądu nad czynnościami komornika w trybie art. 759 § 2 k.p.c.*, „Problemy Egzekucji” 2000, nr 4.
- Dalka S., Świeczkowski J., *O prewencyjnym nadzorze judykacyjnym sądu nad komornikiem według art. 759 § 2 k.p.c.*, „Przegląd Prawa Egzekucyjnego” 2004, nr 3–4.
- Dutka T., *Nadzór judykacyjny a nadzór służbowy nad czynnościami komornika*, (w:) K. Korzan (red.), *Studia z procesu cywilnego*, Katowice 1986.
- Ereciński T., Gudowski J., Iwulski J., *Prawo o ustroju sądów powszechnych. Ustawa o Krajowej Radzie Sądownictwa. Komentarz*, wyd. 2, Warszawa 2009.
- Flaga-Gieruszzyńska K., *Nadzór prezesa sądu rejonowego nad komornikiem sądowym*, (w:) A. Marciniak (red.), *Analiza i ocena ustawy o komornikach sądowych oraz ustawy o kosztach komorniczych*, Sopot 2018.
- Flemming-Kulesza T., *Oczywista i rażąca obraz przepisów jako przewinienie służbowe sędziego – uwagi na tle orzecznictwa Sądu Najwyższego*, (w:) B. Cudowski, J. Iwulski (red.), *Z aktualnych zagadnień prawa pracy i zabezpieczenia społecznego. Księga jubileuszowa Profesora Waleriana Sanetry*, Białystok 2013.
- Gołaczyński J., *Nadzór prezesów sądów rejonowych, okręgowych i apelacyjnych nad komornikami*, (w:) A. Marciniak (red.), *Analiza i ocena ustawy o komornikach sądowych oraz ustawy o kosztach komorniczych*, Sopot 2018.
- Harla A., *Nadzór judykacyjny nad komornikiem według ustawy o komornikach sądowych*, (w:) A. Marciniak (red.), *Analiza i ocena ustawy o komornikach sądowych oraz ustawy o kosztach komorniczych*, Sopot 2018.
- Herzog A., *Zmiany w postępowaniu dyscyplinarnym prokuratorów w Prawie o prokuraturze*, „Prokuratura i Prawo” 2016, nr 7–8.
- Jamont J., *Historja i krytyka rozporządzenia o ustroju sądów powszechnych*, Warszawa 1928.
- Karaźniewicz J., *Instytucja sygnalizacji w polskim procesie karnym*, Toruń 2015.
- Kempisty H., *Ustrój sądów. Ustawa o Sądzie Najwyższym, prawo o ustroju sądów powszechnych, ustawa o ławnikach ludowych. Komentarz*, Warszawa 1966.
- Korósz Ł., Sztorc M., *Ustrój sądów powszechnych. Komentarz*, wyd. 2, Warszawa 2004.
- Kosonoga J., *Reproach for evident contempt of regulations in the criminal proceedings*, „Ius Novum” 2014, nr 2.
- Kosonoga J., *System środków dyscyplinujących uczestników postępowania karnego*, Warszawa 2014.
- Łazarska A., *Niezawisłość sędziowska i jej gwarancje w procesie cywilnym*, Warszawa 2018.
- Marciniak A., *Nadzór judykacyjny nad czynnościami komornika*, „Przegląd Prawa Egzekucyjnego” 2006, nr 11.
- Marciniak A., *Nadzór nad komornikiem według ustawy o komornikach sądowych i egzekucji*, (w:) K. Lubiński (red.), *Analiza i ocena ustawy o komornikach sądowych i egzekucji*, Sopot 2000.
- Masterniak-Pawłowska M., *Ustrój sądownictwa powszechnego w II Rzeczypospolitej*, Poznań 2003.

- Miształ-Konecka J., *Nadzór prezesów sądów powszechnych nad komornikami sądowymi*, (w:) A. Marciniak, *Analiza i ocena ustawy o komornikach sądowych oraz ustawy o kosztach komorniczych*, Sopot 2018.
- Miształ-Konecka J., *Przyczynek do analizy pojęć oczywistej i rażącej obrazy przepisów prawa w kontekście instytucji wytknięcia komornikowi rażącej obrazy przepisów* (w druku).
- Miształ-Konecka J., *Stwierdzenie oczywistego naruszenia prawa przez komornika sądowego*, (w:) R. Kułski (red.), *Komornicy sądowi i egzekucja w nowej rzeczywistości prawnej*, Sopot 2019.
- Nowacki J., Tabor Z., *Wstęp do prawoznawstwa*, wyd. 5, Warszawa 2016.
- Pałecki K., *Prawoznawstwo. Zarys wykładu*, Warszawa 2003.
- Pietrkowski H., *Nadzór judykacyjny nad prawomocnymi czynnościami egzekucyjnymi komornika sprawowany na podstawie art. 759 § 2 k.p.c.*, (w:) P. Grzegorzczak, K. Knoppek, M. Walasik (red.), *Proces cywilny. Nauka – kodyfikacja – praktyka. Księga jubileuszowa dedykowana Profesorowi Feliksowi Zedlerowi*, Warszawa 2012.
- Górski A. (red.), *Prawo o ustroju sądów powszechnych. Komentarz*, Warszawa 2012.
- Radajewski M., *Wytknięcie uchybienia sądowi niższej instancji*, „Przegląd Sądowy” 2018, nr 10.
- Rączka P., *Nadzór administracyjny Ministra Sprawiedliwości nad komornikami sądowymi i samorządem komorniczym w projekcie ustawy o komornikach sądowych*, (w:) A. Marciniak (red.), *Analiza i ocena ustawy o komornikach sądowych oraz ustawy o kosztach komorniczych*, Sopot 2018.
- Resich Z., *Nauka o organach ochrony prawnej*, Warszawa 1972.
- Roch A., *Odpowiedzialność służbowa prokuratorów*, „Prokuratura i Prawo” 2017, nr 11.
- Siwek M., *Glosa do postanowienia SN z dnia 27 stycznia 2010 r.*, WZ 56/09, LEX/el.
- Szymczak M. (red.), *Słownik języka polskiego*, t. 2, Warszawa 1988.
- Stawecki T., Winczorek P., *Wstęp do prawoznawstwa*, wyd. 4, Warszawa 2003.
- Szczucki K., *Ustawa o Sądzie Najwyższym. Komentarz*, Warszawa 2018.
- Świeboda Z., *Czynności nadzorcze sądu w trybie art. 759 § 2 k.p.c.*, „Palestra” 1977, nr 2.
- Waligórski M., *Organizacja wymiaru sprawiedliwości*, Kraków 1952.
- Waszczyński J., *Ustrój organów ochrony prawnej (w zarysie)*, wyd. 2, Łódź 1971.
- Wąskowski E., *Podręcznik procesu cywilnego. Ustrój sądów. Postępowanie sporne*, Wilno 1932.
- Włodyka S., *Funkcje Sądu Najwyższego*, Kraków 1965.
- Włodyka S., *Nadzór nad orzecnictwem sądowym w sprawach cywilnych w świetle zasady niezawisłości sędziowskiej*, (w:) W. Osuchowski, M. Sośniak, B. Walaszek (red.), *Rozprawy prawnicze. Księga pamiątkowa dla uczczenia pracy naukowej Kazimierza Przybyłowskiego*, Kraków–Warszawa 1964.
- Włodyka S., *Organizacja wymiaru sprawiedliwości w PRL*, Warszawa 1963.
- Wprowadzenie do nauk prawnych. Leksykon tematyczny*, red. A. Bator, wyd. 5, Warszawa 2016.
- Zbrojewska M., *Rola i stanowisko prawne Sądu Najwyższego w procesie karnym*, Warszawa 2013.
- Zedler F., *Nadzór sądu nad czynnościami komornika na podstawie art. 759 § 2 k.p.c.*, „Nowe Prawo” 1975, nr 7–8.
- Zylber W., *Nadzór nad czynnościami komornika według kodeksu postępowania cywilnego*, „Polski Proces Cywilny” 1935, nr 10.

Orzecnictwo

- Wyrok Sądu Najwyższego z dnia 27 czerwca 2002 r., SNO 18/02, LEX nr 470242.
- Postanowienie Trybunału Konstytucyjnego z dnia 21 lipca 2004 r., Ts 78/04, OTK-B 2005/1/27.
- Postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 17 marca 2005 r., SNO 7/05, LEX nr 569060.
- Wyrok Sądu Najwyższego z dnia 10 października 2006 r., SNO 57/06, LEX nr 471774.
- Wyrok Sądu Najwyższego z dnia 3 października 2007 r., IV CNP 70/07, OSNC-ZD 2008/3/77.
- Wyrok Trybunału Konstytucyjnego z dnia 15 stycznia 2009 r., K 45/07, OTK-A 2009/1/3.
- Postanowienie Trybunału Konstytucyjnego z dnia 22 czerwca 2010 r., Ts 295/09, OTK-B 2011/2/152.
- Wyrok Sądu Najwyższego z dnia 2 grudnia 2010 r., I CSK 111/10, LEX nr 1001270.
- Wyrok Sądu Najwyższego z dnia 12 stycznia 2011 r., SNO 53/10, LEX nr 694246.
- Postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 21 lipca 2011 r., V CZ 35/11, OSNC-ZD 2012/3/48.
- Postanowienie Trybunału Konstytucyjnego z dnia 20 grudnia 2012 r., Ts 61/11, OTK-B 2013/3/225.
- Wyrok Sądu Najwyższego z dnia 10 stycznia 2013 r., II K 32/09, LEX nr 1296711.
- Wyrok Sądu Najwyższego z dnia 20 czerwca 2013 r., SNO 9/13, LEX nr 1347903.
- Postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 9 października 2013 r., SDI 35/13, LEX nr 1388603.

Postanowienie Trybunału Konstytucyjnego z dnia 7 listopada 2013 r., Ts 200/12, OTK-supl. 2014/2/864.

Wyrok Sądu Najwyższego z dnia 11 grudnia 2014 r., SNO 61/14, LEX nr 1583237

Wyrok Sądu Najwyższego z dnia 27 sierpnia 2015 r., SNO 48/15, LEX nr 1808551.

Inne

Uzasadnienie projektu ustawy o komornikach sądowych, <http://www.sejm.gov.pl/sejm8.nsf/druk.xsp?nr=1582>.